

Štev. 15.

V Trstu, 10. avgusta 1892.

Letnik V.

Aktivna opozicija.

Dunajski državni zbor ima sedaj do jeseni počitnice, potem ko je deloval izredno dolgo in sklenil zakone o trgovinskih pogodbah, o mnogomilijonski podpori na korist Dunaja in naposled o valuti. Ti zakoni posezajo neposredno in posredno v gmotne interese pojedincev in raznoterih skupin, dežel in narodov; zato je tudi odgovornost zastopnikov velika. A videlo se je sosebno pri teh predlogah, da ti zastopniki, ki se niso zlagali z njimi, bili so onemogli. Doslednost je zahtevala, da bi taki poslanci vsaj glasovali ne bili za predloge, ako jim niso ugajale. No politika je zmagovala tudi tu nad predmeti; pred vsem iz političkih vzrokov so se sprejele predloge, naj so bile pojedincem po godu ali ne. Dosledni so bili jedino Mladočehi poleg dveh, treh jugoslovanskih poslancev; Mladočehi so popravljali pojedine točke predlog, glasovali so pa proti skupnosti teh predlog nekaj iz stvarnih, še bolj pa in odločilno iz političkih razlogov.

Mladočehi so s tem pokazali, da se ne vjemajo s sedanjim vladnim sistemom. Stvari pa so dozorele in so se pojasnile takó, da bi noben slovanski poslanec ne smel več podpirati sedanjega vladnega sistema. Še poljski zastopniki, katerih ne moremo poštovati k slovanskim poslancem, bi morali odtegniti nadaljnjo podporo sistemu, ki je utegnil odkriti tudi njim oči. Oni, kot strogi deželni avtonómisti, so se sami pritoževali, da osrednja vlada vedno bolj krči delovanje in vpliv deželnih zborov; z druge strani so zapazili, da je vpliv levice večji, nego njih, in da ravno ta levica, s katero sedaj postopajo bolj ali manj soglasno, povečuje centralizacijo in izpodkopa deželno avtonomijo. Zastopnikom drugih slovanskih narodnostij pa mora biti še umevniše, da jim ne ostaja drugega, kakor postaviti se v opozicijo nasproti sedaj na vse odločilne strani jasnemu vladnemu sistemu. Iz postopanja vlade nasproti Čehoslovanom kraljevine ste razvidni dve glavni nasprotji med vlado in težnjami slovanskih narodnostij. Vlada se je

odločno postavila proti izvršenju češkega historijskega drž. prava in je poskusila Staročehi iste kraljevine zadovoljiti z Dunajskimi punktacijami, a pri teh punktacijah samih se je vlada postavila jednako tudi proti izvršenju narodne jednakopravnosti, ko se je uprla uvedanju češkega kot notranjega uradnega jezika. Po takem ne morejo slovanski narodi pričakovati od sedanje osrednje vlade ne izvršenja svojih historijskih prav, ne izvršenja popolne narodne jednakopravnosti. Doslednost zahteva, da tudi ti slovanski odlomki, ki zahtevajo najprej izvršenje narodne jednakopravnosti, stopijo v opozicijo proti sedanji vladi. Takó, kakor je doslej izvrševala sedanja osrednja vlada narodno jednakopravnost, ne dosežejo slovanske narodnosti nikdar one svobode in organizacije, ki je dandanes še posebe odločilna za obstanek in nadaljnji razvoj teh narodnostij. Tudi je tako izvrševanje nevarno, da bi slovanski narodi zazibali se v spanje in naposled zadovoljili se s stanjem, katero bi vedlo naravnost do raznarodovanja in potapljanja v tujih narodnostih.

Da sedanja vlada ne misli izvršiti narodne jednakopravnosti s pomočjo posebnega izvršilnega zakona, kaže se iz tega, da se je odločno postavila proti uvedanju češčine kot notranjega jezika, in da dobiva za njenega vladanja nemščina vedno večjo razsežnost in faktično veljavo kot notranjega in v obče kot državnega jezika. Zajedno je vlada začela razmejevati okraje po narodnostih samo na Češkem, torej jedino tam, kjer ugaja Nemcem, v tem ko je opustila analogno razmejevanje po drugih pokrajinah s pomešanim naseljenjem.

Pričetkom te zakonodavne dobe je osrednja vlada poudarjala potrebo gospodarskega programa, a je istodobno nadaljevala eminentno politiško delo izvrševanja Dunajskih punktacij na Češkem. Tudi ni res, da so Mladočehi zakrivili sedanje postopanje osrednje vlade; kajti ona je imela v svoji oblasti ohraniti še Staročehi, ko bi bila privolila češčino kot notranji jezik na Češkem.

Poudarjati je, da osrednja vlada je imela uže pri svojem nastopu sedanji program; bila je po svojem državniškem spoznanju le takó modra, da ga ni razkrivala poprej in ga tudi sedaj ne razkriva, kolikor ga ne kažejo pojedina njena dejstva. A iz teh dejstev je čitati ta program ravno takó razločno, kakor da bi bil dokumentovan tudi pismeno ali še s sto in sto dejstvi, ki imajo slediti, ako jih izvrši ali dočaka ta vlada.

Ta sedanji vladni sistem ima nekoliko svoj izvor in stalno podporo v sedanjem občem položaju: v zunanji politiki, v duvalizmu, v položaju, in mišljenju Poljakov, v vplivu nemške psevdoliberalne leveice, v tradicijah, v novih eksperimentih in naposled v stopnji državniške modrosti ali nemodrosti sedanje osrednje vlade same.

V takem položaju ne ostaje zastopnikom slovanskih narodov, kakor vstrajna opozicija, ker vendar ne morejo popuščati ali prodajati historijskih in sedanjih ustavnih prav za drobtinice, katere ne rešijo slovanskih narodov, zlasti v sedanjih narodnih bojih, in naj bi se te drobtinice kopičile še toliko in toliko ugodno. Še ako se izvrše historiska prava, in ako se izvrši v pravem smislu narodna enakopravnost, bodo slovanske narodnosti z največjo težavo branile se nasproti ugodniše položnim drugim narodnostim; kakó naj bi se borili s pomočjo podeljenih, če tudi pomnoženih drobtinic?

Potreba, čast, dostojnost slovanskih narodov zahteva, da dobé vse, kar jim zagotavljajo njih razna prava, pred vsem pa sedanja ustava. Ta potreba, čast in dostojnost zahteva pa tudi, da se zastopniki slovanskih narodov združijo za skupno postopanje, torej tudi za skupno opozicijo proti sedanjemu sistemu. Imeti jim je pred očmi, da je častniše poginiti v borbi, nego pa udajati se, da bi narodi hirali, životarili in potem gotovo poginili nečastno. Ako poudarja celó Bismarck, da velikemu kulturnemu nemškemu zedinjenemu narodu je potrebno pred vsem zastopanje narodnih interesov, da se ohrani novo „evangeljsko cesarstvo“, koliko očitniše je potrebno, da se malim slovanskim narodom izvrši pred vsem narodna enakopravnost, ki je le majhen, dasi prevažen del popolnih avtonomij!

Negativno, da nasprotujejo slovanske narodnosti sedanjemu vladnemu sistemu cislitavskemu, je vprašanje pač rešeno; da se združijo pozitivno, zahteva isti vzrok. Kakó si potem razvijejo program, in kakó si določijo

taktiko, je vprašanje druge stopnje. Za taktiko je dalo dovolj oporišč vladno postopanje v obče in proti Čehom posebe.

Poljakov gledé na združenje za opozicijo ne poštujemo, ker ž njimi ne bi prišli nikakor dalje, nego Staročehi od 1879. do konca 1890. Opozicija se mora vršiti v združenju zastopnikov ostalih slovanskih narodnostij. Opozicija pa mora biti aktivna, kakor so jo vršili letos Mladočehi. Slovanska opozicija mora biti v državnem zboru, prvič čuvajka, da bi nemška psevdoliberalna stranka ne prezirala in teptala vse moralnosti, kakor se je godilo do l. 1879. ob neprisotnosti Čehov; drugič, mora ista opozicija pozitivno delovati s kritikovanjem in popravki pri raznoterih predlogah; kajti ako so Slovani onemogli, da bi zabranili uzakonjenje te ali one predloge, utegnejo vendar zboljšati pojedine točke teh predlog, in storijo s tem usluge narodom in raznim gospodarskim skupinam. Ako hoče vlada vladati s premočjo nemške leveice, je gospodarstvo še posebno važno, da varuje slovanska opozicija interese nekapitalistiških državljanov, torej tudi večine slovanskega naseljenja. Gledé na historiska in narodna prava pa more aktivna opozicija s kritiko in pozitivnim delovanjem tudi pospeševati dobo, ko sprevidijo, da bode treba vendar poprijeti se dela izvršenja tudi teh prav, na katerih se je sezidala država, in katera so specijalno zagotovljena tudi v sedaj veljavni ustavi. Ako je dosegla opozicija nemške leveice, da so jo začeli poštovati zopetno v isti nezasluženi meri, kakor do l. 1879., dosežala bode slovanska aktivna opozicija, ki ne bode fakijsna, pred vsem moralne vspehe na znotraj in na zunaj, in s temi vspehi doseže jako mnogo, česar doslej Slovani še ne uživajo, kakor zaslužijo, in ravno moralni vspehi jih približajo ciljem, do katerih bi jih bili morali privedi sami državniki, ako bi bili zares modri.

Moralni vspehi so slovanskim narodom potrebni, in ko jih dosežejo, bodo več vredni, nego vse drobtine, ki so jih za velikanske žrtve dosegali od leta 1879. naprej. Te moralne vspehe pa pribori jedino vstrajna aktivna opozicija zastopnikov slovanskih narodov pri izključenju poljske frakcije. Na vstvarjenje take aktivne opozicije je treba delovati volilcem in raznim skupinam slovanskih narodnostij. Volilci in razna slovanska društva dobé z delovanjem na tako opozicijo primerne dela sebi in sedaj počivajočim državnim poslancem.

K programu I. slovenskega katoliškega shoda.

Dne 30. in 31. avgusta t. l. bode „I. slovenski katoliški shod“ v „Ljubljani“. Vabilo so do časa priobčili,

programa pa še ne, dasi so n. pr. v „Edinosti“ dokazovali, da je treba razglasiti tudi program mnogo poprej.

V „Rimskem Katoliku“ (IV. zvezek 1892., stran 208) je čitati: „Sicer so vsi izkušeni domoljubje pri srčno naprošeni, naj osrednjemu odboru pomagajo z dobrim svetom, ki je pri vsaki novi stvari silno potreben in drag“. Kako pa hočejo „izkušeni domoljubje“ pomagati, ako ne poznajo programa, torej tega, kar je določil osrednji odbor kot primerno? In vendar se v istem listu (str. 209) opominja: „Vrnite brezobzirno vse liste — kakeršno koli jim hodi ime*) —, ki ne pišejo za katoliški shod“. Listi morajo vendar vedeti, kaj jim je priporočati, toliko bolj, ko potrebuje „osrednji odbor“ pomoči z dobrim svetom, in se torej pripozna, da ni nezmožljiv v sredstvih, tudi če se priznava dobra namera. Zato je postopanje jako neprimerno, da se mudé toliko časa s priobčenjem programa; tako ravnanje vzbuja vse drugo, nego misel, da bi zares osrednji odbor potreboval „dobrega sveta“.

No „Slovenski Narod“ je vendar dosegel, da so znane nekatere točke programa po slogu in smislu, druge pa vsaj po smislu. Na podstavi tega gradiva in tega, kar neposredno potrjuje tudi „Rimski Katolik“, dotaknemo se tukaj vsaj nekaterih točk, ki bodo vpletene v raznovrstne resolucije programa I. slovenskega katol. shoda v Ljubljani.

Sekcija „za šolo“ predlaga snovanje katoliških zasebnih šol in ustanovitev katolišk. učit. seminarja v Ljubljani s pomočjo tudi družbe sv. Cirila in Metoda. Ta točka dokazuje, da sekcija za „šolo“ ali ne pozna ali pa z zavestjo prezira najnujnejše potrebe, katere se slovenskemu narodu sedaj nakladajo in vsiljujejo gledé na šolstvo. Nekoliko so obče osnovne šole osnovane po tuje, najbolj pa se tujčijo slovenski otroci po šolskih vrtih in šolah nemškega in italijanskega šolskega društva. Slovenski otroci se na stotine poizgubljajo za narod ravno po teh tujih šolskih društvi, in na tisoče otrok bi vzgojili in ohranili slovenskemu narodu, da bi bilo dovolj sredstev za primerno brambo. Naša šolska družba sv. Cirila in Metoda ne more p o k r i t i n i t i d v a j s e t e g a d e l a s t r o š k o v, ki bi bili potrebni za dovoljno število šolskih vrtov in zasebnih šol ob mejah in po potujčenih mestih in trgih raznih slovenskih pokrajin. Kako bi moglo torej to društvo pomagati vzdrževati posebno katoliško pripravnico? Kar vzdržuje ta družba, je itak katoliško poleg tega, da je tudi slovensko; a temu društvu se ne sme odtegniti niti novčič za druge, nego za najnujnejše potrebe, in te kažejo pred vsem na dovoljno število otroških vrtov in osnovnih šol po najnevarnejših krajih. Smrten greh, ker bi se v resnici ubival narod, bil bi, ko bi družba sv. Cirila in

Metoda trosila svoja preskromna sredstva za druge, kakor pa te najnujnejše potrebe. Sekcija za „šolo“ bi bila storila mnogo zaslužniše delo, ko bi bila predlagala poti, kakó bi se pomnožila sredstva za družbo sv. Cirila in Metoda, ne pa krčila za ustanovitev zavoda, kateri ni tako nujen. Nadejamo se, da „izkušeni domoljubje“, do katerih se obračajo za „dober svet“, bodo v vitalnem interesu odlomkov slovenskega naroda protestovali odločno proti resoluciji, katera bi odvracala le prešibka sredstva družbe sv. Cirila in Metoda od namena, za kateri se nabirajo toliko težavno in požrtvovalno, in za kateri se je jedino ustanovila.

Narodne žrtve od nujnih potreb odvracati pomenja tudi to, da se izreka s e d a j potreba za ustanovitev katoliškega zasebnega gimnazija. Ne gledé na to, da bi imela pri tem govoriti država v okvirju sedanjih zakonov, zahtevale bi se takoj žrtve, katerih ne more zmagovati slovenski narod, ako hoče osredotočiti se za nujnejše, sosebno zgorej navedene potrebe. Še neumestniše pa je predlagati podpore za ustanovitev katoliškega vseučilišča v Salcburgu, z nado, da isto zasnuje nekaj slovenskih stolic. Niti avstro-ogerski Nemci v skupnosti niso tekom mnogih let doslej nabrali za to vseučilišče več nego nekaj tisočakov, in Slovenci naj bi tu prispevali s tisočaki, ko niti stotnic nimajo za potrebno število otroških vrtov! Stvari, katera bi potrebovala občega razpravljanja, ne moremo tukaj pojasnjevati; omejiti se nam je na trditev, da napor v pogledu na podpiranje takega vseučilišča od slovenske strani bili bi nevspešni v primeri z žrtvami, in so tudi nepotrebni, ker za svečenike in doktorje svetih pisem imamo dovolj zavodov, o katerih ni dvomiti, da bi ne bili katoliški tudi v smislu „Rimskega Katolika“. O semeniščih za slovenske svečenike bi bilo pa morda potrebno ravno dandanes omeniti, da bi ista ne prezirala v toliki meri, kakor se godi, namena, da imajo ti svečeniki poučevati slovenski narod. Ako bi bile torej stolice potrebne v duhovenskih običajnih in viših semeniščih, izrekla naj bi resolucija, da se napravijo za predavanje tudi na slovenskem jeziku. Druge „katoliške“ fakultete Salcburškega vseučilišča bi slovenskim katolikom ne pomagale čisto nič. Zaslužniše bi bilo, da bi sklenil slovenski kat. shod resolucijo v smislu dr. Laginje, da naj bi dobilo Zagrebško vseučilišče tako osnovo, da bi svedoštva njegova bila enakoveljavna s svedoštvi cislitavskih vseučilišč, da bi torej mogli slovenski dijaki obiskovati isto vseučilišče v večem številu, nego se godi in more goditi doslej. Na mišljenje in življenje vplivajo dandanes bolj človeške družbe in pa svojstveno življenje narodov, nego pa razni, še toliko primerno osnovani zavodi, a hrvatski narod ima vendar društveno življenje, katero ugaja slovenskemu narodu bolj, nego pa živ-

*) Na ime našega lista niti „vabila“ niso poslali, in je torej v istem „R. K.“ str. 205 poročeno napačno, da se je odbor „poklonil vsem urednikom slovenski pisanih časopisov“.

ljenje drugih neslovanskih narodov, je torej večja moralna moč in vez, nego pa duh še toliko „katoliškega“ vseučilišča v sedaj nemškem Salcburgu, kateri zajedno vzbuja žalostne zgodovinske spomine ravno gledé na to, kar se dostaje cerkvene zgodovine, dotikajoče se Slovanov v obče in Slovencev posebe.

Slovenci, ki se vzgajajo v Zagrebu, so zajedno iskreni rodoljubi, naj si delujejo potem kot svečeniki ali posvetni stanovi. Sedanje stremljenje Slovencev gleda na vstok, pred vsem na Hrvate, ne pa na nemški zapad, ki uže takó nas postavlja v okvir nemške kulture; k temu pa bi obiskovanje Salcburškega vseučilišča dajalo še poseben in nov povod.

Slovenci imajo potrebo kulturnih vezij z Jugoslavaní, kakor izrecno priznavajo tudi v „Rimskem Katolíku“; zatorej je protestovati proti resoluciji, v kateri bi se izrekala podpora iz slovenskih sredstev še za toliko „katoliško vseučilišče“ Salcburško.

Nemci naj sami najprej pokažejo, da jim je do takega vseučilišča; in njih je v Nemčiji in pri nas kakih 25 milijonov katoliških; oni torej ne potrebujejo, da bi beračili za podporo pri poldrugem milijonu Slovencev, in ako nam vsiljujejo takó radi zapadno, pred vsem nemško kulturo, bodo jednako radodarni širili svoj katolicizem tudi po svojem posebnem vseučilišču, in to brez naših sadanjih podpor. Nemški katolicizem je slovenske katolíčane osrečeval doslej v toliki meri, da ne poznamo več niti imena za prekrizevanje, niti ne moremo moliti veroizpovedanja ali kake druge glavne molitve brez nemških tujk.

Iz resolucij ni znano, pač pa iz „Rimskega Katolíka“, da hočejo na katoliškem shodu govoriti tudi o zasnovanju posebnega učenega društva po zgledu Dunajske Leonine ali Leogesellschaft. To društvo naj bi poleg drugega pospeševalo „znanstveno raziskovanje onih vprašanj, ki posebno zanimljejo slovanstvo na jugu in severju“ in vzgajalo „nadarjene mladeniče, učeče se na vseučiliščih in bogoslovnicaí.“ (Dr. Jos. Pavlica, „Rim. Kat.“. 2. str. 89, 1892). Mi menimo, da jugoslovanska akademija je dovolj katoliška, kakor tudi dovolj znanstvena in pred vsem tudi na pravem potu, vsled česar se nam zdi vsaka nova namera na to stran v sedanjem položnju brezpotrebna in gledé na cepljenje ne mnogoštevilnih raziskovalnih močí celó škodljiva. Kdor se čuti sposobnega, naj deluje za jugoslovansko akademijo, kakor sodelujejo razni jugoslovanski učenjaki, in kakor je deloval tudi naš Miklosich, in sodeluje še sedaj n. pr. naš Valjavec. „Ideja kulturnega in verskega edinstva“, katero poudarja predlagatelj (Dr. Pavlica) novega učenega društva, namenjenega Jugoslovanom, obseza pa mnogo več, nego je morda drago predlagatelju samemu ali celó osnovateljém kat. shoda. Mi bomo go-

vorili o tem, ko se obširnije izrazi predlagatelj na shodu, za sedaj le svarimo pred predlogi, ki bi cepili ali slabili to, kar je uže ustanovljenega med Jugoslovni, ne da bi namestili kaj boljšega in zares družkega.

Sekcija za „agrarno vprašanje“ predlaga nekaj umestnih, nekaj pa reakcionarnih, s sedanjim socijalnim in tudi s pozitivnimi zakoni navskrižnih toček; prezira pa popolnoma organizacijo gledé na vsakovrstni kredit, katerega za umno gospodarstvo potrebuje tudi kmetijstvo. O bankah in posojilnicah za kmete ni govora; jednako so prezrli potrebo zasnovanja obkega društva za pokup zemlje, da bi ostala poslednja v rokah slovenskega naroda. Tako društvo je vendar neozogibno potrebno sedaj, ko pokupuje nemško društvo „Südmark“ slovenska zemljišča na najnevarniših krajih. Ali bode bolje za katolicizem, ako se izselijo slovenski katolíški kmetje v Ameriko in druge kraje, pa se na mesto njih naselijo nemški luteranski baroni iz „ostsejskih“ pokrajin, obrtniki in židovski barantači? Salcburško kat. vseučilišče bi potem imelo na sedanjih slovenskih zemljah zares opravilo, no ne za oživljenje katolicizma med Slovenci, ampak za spreobračanje nemških protestantov in Židov; vprašanje je le, ali bi imelo tako spreobračanje vspehov v dobi, ko se je zasnovovalo po izjavljenju Bismarckovem novo nemško „evangeljsko cesarstvo.“

Mi smo bili pred leti, torej v dobi, ko niso imeli Slovincem odločeni škofje še posebnih zadač in misij, toliko srečni, da smo v „Slovincu“ predlagali, kako naj bi se zasnovoala posebna gospodarska društva, ki bi mogla več nego paralizovati delovanje sedanjih podružnic društva „Südmark“; ali predlogi so ostali doslej mrtvi, in niti osrednji odbor I. kat. shoda, ki je najbliže „Slovincu“, ne spominja se jih, kljubu temu, da ga z dejstvi opominjajo na to nemški naseljenci in „Südmarkovci“ na slovenskih zemljah. Potrebno bi torej bilo, da na to stran pomorejo odboru „izkušeni domoljubje“.

Sekcija za „tisk“ predlaga med drugim, da bi se mnogim dobrim starim knjigam preuredila nova izdanja; na to stran je treba pomesti najprej pred specifično lastnim pragom in pričeti s popravljanimi izdanji katekizmov. Ti prihajajo v takó zastarelih in o nemškem duhu svedočecih izdanjih iz Dunajske državne tiskarne, da jim 7 in 8letni dečki, kakor vemo iz lastne skušnje najože bližine, popravljajo spakedrano slovenščino.

Ista sekcija spravila se je tudi na jako nevarno polje, ko svari: „Bralna društva in čitalnice naj se pa le tam podpirajo, kjer delajo za pravo versko oliko; svari se pred vsemi, katere vrata odpirajo protiverskim listom ali knjigam.“

Tu je omeniti, da navedena društva, sosebnó „Čitalnice“, naročajo si raznih tudi tujih, n. pr. nemških

in italijanskih listov; to pa ne zaradi tega, ker pišejo v obsojenem protiverskem smislu, ampak pred vsem zaradi političskih nazorov, oziroma nasprotij pri tujih strankah, potem pa tudi zaradi tega, ker ne slovenski, ne nemški privilegovani katoliški listi ne zadoščujejo po obsežnosti rubrik in poročil pojedinim omikancem. Poslednji pa imajo dovolj razsodnosti, da vedo ločiti pravo od nepravega, katoliško od nekatoliškega, in se ravno po tujem bistrijo za potrebno brambo proti narodnim in tudi psevdoliberalnim tujim nasprotnikom. Noben slovenski omikanec, naj si bode sam za se ali pa člen slovenskih društev, ne more izhajati brez škode za javno življenje brez tujih listov. Zaradi tega se torej ne morejo obsojati ne pojedinci, ne čitalna društva, kakor da bi bila brezverska ali psevdoliberalna. Saj tudi posvetni rodoljubi ne obsojajo katoliških slovenskih listov, ki citujejo in posnemajo poročila iz prvih židovskih protiverskih, protikatoliških in najhujše vrste psevdoliberalnih listov; slovenski listi pa so takó malo protiverski, da se ponša celó dr. Mahnič s tem, da se od kraja naroča na nje, a ker ni vzel naobraženega razuma on v zakup, je dovoljeno iste liste razsodno čitati tudi drugim omikancem. V obče nikdar ne pišejo slovenski listi proti katoliški veri, ampak samo proti temu, kar pojedinci od privilegovane katoliške strani zagrešajo proti slovenski narodnosti ali tudi proti katoliški veri, kakor je to dokazal naš list mnogotero nasproti usurpatorju rimskega katolicizma na Slovenskem.

V doslej znanih točkah raznih resolucij ni zaslediti izjavljenj, katera bi kazala na stremljenje za političskimi

akti, od katerih je zavisno versko življenje ravno takó, kakor narodno. Narodna avtonomija, ki bi podelila rodoljubom moč, da bi narod organizovali v narodnem in verskem pogledu, se popolnoma zamolčuje; o stremljenju, da bi z obnovenjem kakega konkordata dosegli večo nezavisnost, ni v resolucijah niti najmanjšega sledu. Za povrat cirilometodijske cerkve, katera varuje narodnost in vero pri ruskih unijatih, nimajo v resolucijah niti besedice. Naravno je, da se ne spominjajo tudi slovanske umetnosti, kakor glasbe, petja, slikanja in stavbarstva; kajti kdor prezira grško-slovanski obred, kakor ga imajo avstrijsko-ogerski unijati, prezira zajedno to, kar služi temu obredu kot sredstvo za namen. Osrednji odbor noče umeti, da z obredom unijatov je tesno žvezana tudi svojstvena slovanska umetnost, in da ta umetnost bi najlepše utrjevala verska in plemenila versko-moralna čustva. To, kar je fundament, kar bi zidalo, prezirajo; to pa, kar cepi in podira, postavljajo, in v pogledu na to oslabljajo in uničujejo še to, kar je v pojedinih točkah relativno dobrega ali primernege. Vse kaže, kakor da bi se ogibali fundamentov za versko in še bolj za narodno življenje in razvijanje, in kakor da bi bili prišli z nemškega vseučilišča, kateremu še le namerjajo odločevati na Slovenskem pridobljenih denarnih podpor. „Izkušeni domoljubje“ pomagajte; „dobrege sveta“ so prirejevalci I. slovenskega katoliškega shoda v resnici potrebni, in mi bi toplo priporočali, da se poleg privilegovanih tudi skromniši katoliki slovenski, naj si bodo svečeniki ali posvetni razumniki, udeležé v obilem številu tega shoda, da popravijo, kar se dá še popraviti.

Iz govora Eim-ovega o valuti.

(Konec.)

Iz češke države nastala je Avstrija. (Zopetna pohvala na desnici). Češka država bila je vedno in je še do današnjega dne stožer te države. (Zopetno odobravanje na desnici), in ne bi bila gotovo nikakoršna pretiranost, ako bi se reklo, da je današnja dvodelna Avstrija le razširjena češka država. In vendar naj bi se imel sedaj zbrisati s kovanega denarja celó naslov kralja češkega! In zakaj bi ne, ko podaje vlada dan na dan dokaze, da hoče dovesti staro centralistiško tradicijo h konečni zmagi in dovršiti za vselej tristoletno obdobje, obdobje meditizovanja, razločenja in naposled raztrganja njenih kronovin. (Glasna pohvala na desnici.) Saj smo bili za poslednje dobe svedoki, kako ta vlada v razdraženje celega češkega naroda postopa še hujše, nego najkrievičniše strankarsko-nemške vlade (Odobravanje na desnici). Kajti tega nismo v čeških deželah niti za Auespergov doživeli (soglasje), da bi bil znak češke dežele, s katerim so Brnski Čehi pozdraviti hoteli bivanje svojega kralja, političjsko zapljenjen! (Nova pohvala na desnici.)

Ako pa zapusti vlada granitno podstavo zakonov ter se spusti brezbrizno navzdol, ne more se več ustaviti. In tako si upa vlada še dalje. Njeni komisarji razganjajo češke volilce, hitro ko začnejo lojalno klicati: „Slava češkemu kralju!“ Tudi na Moravskem dá češki narod — ako Bog dá — primeren odgovor na to, in vladi se posreči zadati svojim potrpežljivim golobicam moravskim poslednji udarec.

In vendar, kolikokrat smo slišali zatrjevati, da mora Avstrija čuvati prava samovladanja balkanskih narodov, podpirati jih in varovati, in da je to prava avstrijska politika. Zastopa-li vlada to politiko kot jedino možno in koristno na zunaj, zakaj naj se lastnim starim, historičkim narodom in individualitetam dežel — brez škode jedinstva države — odreka vse to, kar monarhija priznava tujim? (Soglasje na desnici)? Ali so Albanci in Romunci bliži nego Čehi, Poljaki, Rusini, Slovenci in Hrvati?

Kako ne morete razumeti tega vi, koje je jeden izmed vaših navečjih mislilcev spodbujal k dostojni političski eks-

stenciji? Menim Fichte-ja, kateri je izustil nesmrtno načelo: „Narod, kateri ne more vladati sam sebi, dolžan je, odreči se svojega jezika!“ Kako vendar ne morete razumeti, da si priborimo za svoj narod pravo samodoločevanje in obnovenje svojega starega državnega prava, katero ima tako slavno prošlost, katero je za vedno zajamčeno, in katero je bilo priznано slovesno in ne samo jedenkrat tudi od sedanjega vladarja?! (Soglasje na desnici). Desetkrat, stokrat morete nas vreči nazaj — mi se vedno in vedno po isti poti poženemo naprej. (Glasna pohvala na desnici.) Dokler diše jeden od nas, bode vsak atom našega narodnega mišljenja prešinen prepričanjem, da gre ravno tu za življenje in smrt. (Zopetna pohvala na desnici). Zato razvneti so srca nas vseh z neumorno, večno bujno odločnostjo, odločnostjo, katera vedno zopet nadomešča izčrpane sile. (Pohvala na desnici). Mi se ni za trenutek ne obotavljamo napolniti prekop med nami in državnim pravom, izkopani s svojimi telesi; mi je radi žrtvujemo za fašine, da bi mogli nasledniki preko naših trupel stopati k vedno novim naskokom. (Glasna pohvala na desnici.) Od svojih prednikov podedovali smo in pustimo svoji deci za oporoko: sveto, s prisego potrjeno, večno vežočo odločbo, katere nam ne more izruvat nobeno ljudsko nasilje: ali slavno zmagati ali častno in verno poginiti (Pohvala na desnici.) Kakor reke neudržno hité k morju, tako gotovo zmagamo. Jedenkrat mora priti do poravnania med avstrijskim ustavnim in češkim državnim pravom. (Pohvala na desnici), kajti ne dadó se vzdržati razmere, v katerih šest milijonov ljudi nosi s ponosnim čelom uporniško znamenje neprijateljev ustave. Milijoni veleizdajalcev! takovo stanje značilo bi, pomislite, propast, pogubo, propad.

In vaša ustava, katero vi vedno stavite kakor karijero proti našemu tisočletnemu državnemu pravu, prekoračila je — da se poslužim primera Bismarckovega — jedva mejo let neveste, ter nima sploh dobe spoštovanja vrednega, imponujočega, nepremeljivega državnega reda. (Glasna pohvala na desnici.)

Ozrite se, kam ste Avstrijo privedli s to svojo ustavo! Vprašajte le vse avstrijske narode, in odgovoré vam, da je to kapitalistiški nasilni grad, Slovani pa vidijo v njem Dan-tejevo peklo, na pragu katerega umirajo vse narodne nade. (Glasna pohvala in rokoploskanje na desnici.)

In kar se dostaje našega lastnega naroda, mi ni treba poprej omeniti, da sem zaprisežen sovražnik vsega ovaduštva in sumničenja, in konstatujem le faktum: vi sami ste doživeli v prešlih dneh, kako je umirovljeni državnik, kojega celo življenje bilo je napolnjeno sovraštvom in bojem proti tej državi, (pohvala na desnici), na ulicah državnega glavnega mesta, v samem obližju cesarskega gradu, v mestu, katero se ima temu cesarju zahvaliti za velikanski svoj razvoj, pozdravljan bil burnim navdušenim klicanjem „Heil“ in „Hoch“, tako da je moral sam, vračajoč se datí, svojim pregorečim občudovateljem očetovski ali, ako hočete, tastov (Veselosť) opomin, naj ga avstrijski Nemci ne slavé kot stvaritelja

nemške jednote (katera je stvarjena le z neizmernimi žrtvami narodov avstrijskih na imovini in krvi), temuč kakor ustanovnika nemško-avstrijske zveze.

Ako mi pokažete na slavnost telovadcev v Nancyju, porečem vam: ta slavnost telovadcev v Nancyju ni bila nikakoršna protiaustrijska demonstracija, in ako se je tam klicalo „Vive la Russie!“, bil je tu, v sredi države, slavljen kakor polubog državnik, kateri je v zgradbah prav tega mesta mnogo glasneje klical „Vive la Russie!“ (Odobrovanje na desnici), državnik neprimerne veljavnosti, kateri je v istem duhu, v kojem je povzdigoval nemško-avstrijsko zvezo proglasil prijateljstvo Rusije pred vsem za glavni cilj in za jednorešilno ohrano nemške države. (Zopet odobrovanje na desnici.) Ali si ne mislite, gospoda, da bi to, kar je Nemčiji koristno, vendar ne moglo škoditi z njo zvezani Avstriji?

Ako torej želimo Avstriji prijateljskih odnošajev z močno državo rusko, gotovo nismo slabši od teh, ki se klanjajo velikemu možu, kateri se je za bodočnost Nemčije vse svoje življenje poganjal za prijateljstvo Rusije. (Zopetno odobrovanje na desnici.)

Ni smo se — ne tajimo tega — prijateljskega vsprejema, ki so ga na Francoskem pripravili našim Sokolom, tem bolj veselili, ker smo tukaj, od prebivalcev te države in zemlje, neprestano zaničevani, politiški zanemarjeni in narodno poškodovani. (Pohvala na desnici.)

Kaka država mogla bi biti Avstrija, ko bi se narodi sporazumeli, ko bi njene vlade delile jednako pravo (Pohvala na desnici), in ko bi ne prehajale preko tega, kar je zgradila zgodovina mnogih vekov, s prazno besedo in papirno ustavo, katera nikdar ni prešla v življenje in zavest narodov.

Potem bi prišla prava „spravna éra“ in „Dunajski mir“, kateri bi si mi želeli. Govoreč pa o Dunajskem miru, nimam v mislih miru iz leta 1890. To ni pošten mir, kakor se tudi v istini zove z imenom med trgovci malo priljubljenim: „poravnava“, (Veselosť) t. j. blizo toliko kakor sramožljiv bankrot. (Veselosť.)

Ta poravnava dostaje se le teh, ki so jo sklenili. Nas ne morete dolžiti nikake nezvestobe, kajti mi nismo nasproti vam prevzeli nikakoršne obveznosti.

Mi smo si le šteli v svojo domoljubno dolžnost, za-
brani nasledke tega dela za narod in deželo. (Pohvala na desnici.) Mi ne bi bili podpisali nikdar takega traktata. Vi bi jako dobro storili, ko bi te poravnave ne vsiljevali še sedaj našemu narodu, kateri jo je tako odkrito in tako jednoglasno obsodil kot rušenje domačega pokoja, kot atentat na svoja narodna in politiška prava. (Pohvala na desnici.) Ne oktrojajte mu tega dogovora, kateri ugaja le vašim željam in vašemu stališču, da ne skazite za cela desetletja drugega pravičnejšega miru.

Ko bi pa kedaj prišlo do miru, pri kojem bi bili mi dogovorna stranka, mi bi to, kar bi podpisali, tudi odločno branili in pošteno držali. Seveda moral bi to biti mir, sklenen

ne po zastopnikih od vlade samovoljno izbranih, temuč od naroda k narodu. (Pohvala na desnici.) Moral bi biti to mir, ki bi ustrezal našemu državno-pravnemu stališču in popolni ravnopravnosti (Pohvala) našega naroda v vseh treh deželah čeških. (Zopet pohvala). Tak mir pripravljeni smo skleniti vsak čas. V vaših rokah je.

Osvobodili bi se tako iz današnjega težavnega, mučnega, na dolgo neznosnega položaja, v katerem ne tlačite, ampak tlačeni ste vi. Saj je to ta vlada, katero ste nedavno proglasili za kvarilko države. Vi ste bili tisti, ki ste klicali glasno, da se v Avstriji še ni nikdar vladalo tako slabo, kakor za ministerstva grofa Taaffeja.

Glejte, večina avstrijskih narodov počela je polagoma v tem pogledu ravno tako misliti, in da se tudi vi niste poboljšali popolnoma, svedoči vaše spremenljivo vedenje nasproti tem predlogom. (Odobranje na desnici.) Svoje lastni dostojnosti v interesu svojega naroda, da Avstriji samej koristili bi, ko bi iskali poštenega miru s slovanskimi narodi ter ne bi se poganjali za prijaznost „donne mobile“ na ministerski klopi. (Veselost.)

Kaj bi moglo biti na celem svetu silnejšega nad zedinjene in zadovoljene narode avstrijske? To bi bila prava rešitev države in nerazrušna sreča dežele. Te predloge pa ne prinese ne tega ne onega. Kajti spočele so se za vseobčne nezaupnosti prebivalstva, za jedva prikrita nezadovoljnosti vseh Slovanov, kakor tudi za najhujše razdraženosti vsega naroda češkega. (Odobranje na desnici.) Zato ne bodo te predloge venec velikosti in moči Avstrije.

Njena valuta, to je veljava te države ne poboljša se. Menjica notranjega miru bode kakor doslej razpaljena. Relacija med vlado in obvladanimi ostane jako kratka. Kurant vseobčnega blagostanja bode ob vsako ceno, in tudi drobiža, prijaznejših razmer med strankami in narodi bode le težko dobiti pri obeh. (Odobranje na desnici.) Vse ostane, kakor je bilo. Boj vseh proti vsem potraja dalje, da celó nevarno se poostri. Ako postanejo te predloge zakon, ne radujte se nad ozdravljenjem Avstrije. Pri gostbi na proslavo tega dogodka usede sredi mize režeče ogrodje domače avstrijsko ogrodje. Dobro je poznate: to je nepotolažena nezadovoljnost srditih narodov! (Pohvala.)

Popustite vendar ta pogubni sistem, kateri je uže pokončal močnejše države. Niti najnasilnejša in najneobuzdanjša tiranija stoletij ni mogla uničiti historijske skupine de-

želne in narodne svojebitnosti in ne bode je mogla tudi nikoli v bodoče. (Pohvala na desnici.) Poprej bi se morale dežele spremeniti v puščavo in narodom kri in dušo iztrgati (Zopetna pohvala na desnici.)

Narodi avstrijski pa hočejo biti svobodni narodi! (Odobranje na desnici.) Imajo za to vsi naravno pravo. (Zopetna pohvala na desnici.) Naše ni zato slabše, ker smo si dolga stoletja ohranili svojo samostojno državo v samem srcu Evrope. (Odobranje na desnici.)

Odstranite samovoljo, nadomestite jo z večnimi zakoni pravičnosti in vdihnite oslabelem mislim novo jakost, promenite srd v ljubezen, obup v upanje! (Zopetna pohvala na desnici.) Narodi in dežele povspnejo se k polni, neverojetni sili, in iz nje procvete močna, organska, živeča jednota države. (Izvrstno! na čeških klopeh.) Potem se kakor dim izgubi strupena, zla govorica, da Avstrija ni nikaka država, ampak samó administracija, da je ta Avstrija brez Avstrijancev, da je to samó žalostna zmes narodov in živeča senca! Avstrija bila je ustanovljena kakor družvo narodov in držav, in države ohranijo se le na tej podstavi, iz katere so nastale. (Pohvala na desnici.) Vrnite se zopet k prirojenim in istinitim podstavam države, in povrnete jej tudi najtrdovratnejše srce. Duh bodočega veka budí novo dobo, in uže danes so se z ljudskimi vojskami naučili bajoneti misliti! (Pohvala na desnici.) Sovražniki dinastijskih zajmov naj čuvajo, da se Avstrija zopet za idejo ne zakasni, (Odobranje na desnici.) Ta krat moglo bi „Prepozno“ značiti „Konec!“ (Pohvala na desnici.) Država more — to moral je priznati sam Lentz, prijatelj Metternichov — od svojih državljanov zahtevati žrtev le tako dolgo, dokler državljeni imenujejo to državo svojo. (Pohvala na desnici.) Ta izrek priznan je sedaj od vseh zavednih in svobodnih množ. Bodi vam opomin, ko vam iz globočine svoje duše pravim: (obrnen proti ministerskim klopem): Sklenite resničen mir z avstrijskimi narodi. Ne gonite češkega naroda tako daleč, da bi si moral reči: Nismo tej državi dolžni nobene žrtve, kajti ta država, katera nas ima za tujce in neprijatelje, je za nas tuja. (Pohvala na desnici.) Kajti pred vsem smo mi Čehi in Čehi ostanemo na veke vekov! Ali z Avstrijo in v Avstriji, zavisno je le od Avstrije!

Mi glasujemo proti vladnim predlogom. (Glasna pohvala in rokopleskanje na desnici. Govorniku častitajo).

O k r i t i k i d r . M a h n i č a .

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani namamišljenemu.

d) Gledé na bogoslužje, specijalno liturgijo ali mašo.

γ) Liturgija rimske cerkve.

(Dalje).

O tem, kar sestavlja dan danes Initium m'ssae, torej o antifoni „Introibo ad altare Dei“ in o psalmu „Judica“

etc. kakor tudi o doksologiji „Gloria Patri“ etc., o spovedi „Confiteor“; o nekaterih vrstah iz svetih pisem; o molitvi „Aufer a nobis“ in „Oramus te Domine“, kakor je umevno samo po sebi, ne nahaja se nič v gregorijanskem sakramentarju, ker ta Initium missae, in sicer le v njegovem prvem delu, ne poprej nego od srede IX. stoletja uveden po nekaterih škofih, razširil se je še le v X. stoletju in je bil naposled

v XI. stoletju sprejet tudi v liturgijo rimske cerkve; drugi, spovedi dostajajoči se del pa, kakor se je v obče udomačil od papeža Pija V. (1566—1572) vsled bule „Quod a nobis“, ni bil uveden prej, nego z začetkom XIII. stoletja. V tem je pač tudi vzrok, da gledé na ta začetek maše gospodujejo še dandanes različni običaji, ko na primer dominikanci, karmeliti in kartuzijanci rabijo na mestu psalma „Judica“ nekake verze ali vrste iz drugih psalmov, spoved pa v Remski (Rhemensis) nadškofiji in v Lavdinski (Laudinensis) škofiji, kakor tudi pri strožo disciplino varujočih kartuzijskih redovnikih, še vedno ni sestavina maše, pač pa se vrši ali pred njo v sakristiji (kakor v navedenih dveh francoskih škofijah), ali pa v cerkvi, vendar pred oblečenjem svečnikovim, torej v običajni redovniški obleki brez šole in kazule. Sicer pa se psalm „Judica“ povsod in celó v Rimu opušča pri mašah za umrle, kakor tudi pri mašah (de tempore) vključno od nedelje trpljenja Kristovega izključno do Velike sobote, in torej prav za prav ni celokupna sestavina maše

„Introitus“, ki se imenuje po Milanskem obredu „Ingressus“, po mosarabskem obredu in tudi po misalih karmelitov in kartuzijancev „Officium“, je sestavljal po določbi Gregorja Velikega začetek liturgije in je sestajal iz antifone jednega psalma in doksologije „Gloria Patri“ etc., katere pa je po antifonariju pel kor ali je pelo ljudstvo¹⁾. Introitus, če preziramo doksologijo, „katera se opušča pri pasijonskih mašah in mašah za mrtve, sestavlja še dandanes celokupen del vsake maše z jedino izjemo maše v saboto Velikega tedna, ko je ljudstvo uže zbrano, da posluša profetje in pa molitev velikih litanij, torej ne potrebuje več z Introitus uvedanja k javnim molitvam. Ali sedanji Introitus se jako razločuje od gregorijanskega; kajti namesto psalma, iz katerega je vzet Introitus, molijo samo nekatere vrste tega psalma, tudi je takih Introitus, katere imenuje Doctor resolutissimus Durandus iregularne, in kateri se molijo specijalno ob postih rojstva in nebohojenja Kristovega, kakor tudi apostolskega prvaka Petra in o Binkošti; ti Introitus niso vzeti iz psalmov, ampak iz drugih svetih pisem, in je tudi takih, kateri v obče niso posneti iz svetih pisem, kakor: „Salve sancta Parens“, potem „Gaudeamus omnes“ in „Benedicta sit sancta Trinitas“. Sicer se pa ves Introitus celó pri svečanih mašah ne poje po zaukazu Gregorja Velikega od ljudstva ali kora, ampak od bogoslužnje izvršujočega svečenika.

¹⁾ Ta apostolski običaj, liturgijo pričenjati s petjem psalmov, je bil po svedočenju sv. Hieronima na Vstoku, sešpešno pri obred strogo varujočem regularnem kleru, kateremu so z večine pripadali tudi škofje, v obči veljavi (Epist. ad Eutychium cap. 15); brezdvombeno je veljal torej v stari rimski cerkvi. Če pa se ta običaj kljub temu ne omenja v liturgiji apostolskih konstitucij, katera začenja z uvedenjem novo posvečenega škofa, pojasnjuje se to s tem, da je te psalme in iz njih vzete antifone nekako pred začetkom pelo ljudstvo, in da torej prav za prav niso spadali v liturgikon, kakor se tudi Introitus dejanski ne nahaja v gregorijanskem sakramen-

O Kórisi ἐλέησον, sledečem neposredno za Introitus, smo se izrazili uže zgorej; vendar pa nam je opomniti, da večkratno preprosto ponavljanje Kórisi ἐλέησον, vrsteče se s Χρίστε ἐλέησον, je imelo nadomeščati po Gregorju Velikem pri svečanih mašah puščane staroobičajne dolge molitve dijakov z ljudstvom, pri katerih je bilo na vsak odstavek odgovarjati s Kórisi ἐλέησον; to ponavljanje in nadomeščanje se je imelo vršiti jedino za vsakdanje maše, in je mogel isto ponavljanje mašo izvršujoči svečenik po svoji razsodbi raztegniti ali pa tudi skrajšati. Še le v XI. stoletju se je po svedoštvo antifonarja kardinala Gentilis-a od leta 1071 določilo, da je govoriti trikrat Kyrie eleison k Bogu Očetu, trikrat Kriste eleison k Sinu in zopet trikrat Kyrie eleison k svetemu Duhu,²⁾ kar se je ohranilo do današnjega dne. Vsekakor je sestavljal in sestavlja Kyrie eleison celokupen del rimske maše, kar pa se ne dá trditi o Gloria in excelsis Deo, sledečem neposredno nato.

Angelski slavospev „Gloria in excelsis“, kateri, kakor smo videli, je bil sveti papež Telefor (127—139) uvedel le izjemno za jedino ponočno mašo božičnega praznika, potem pa sveti papež Symmachus (496—514) zaukazal vložiti v škofovske liturgije tudi nedelj in praznikov, pel se je po določbi gregorijanskega sakramentarja pri liturgijah, opravljenih po svečeniku, samojedenkrat v letu, namreč v velikonočni praznik pri škofovskih liturgijah pa ob nedeljah in praznikih³⁾. Tega običaja so se držali do XI. stoletja⁴⁾; kajti še Berno (abbas Richelii † 1045) pritožuje se o tem v svojem traktatu „De rebus ad Missam spectantibus“; kmalu po tem pa so popolnoma prezrli to razliko škofovskih in svečeniških maš. Stabilna sestavina rimske liturgije pa ta slavospev vendar ni bil nikdar, in se tudi dandanes opušča v praznik S. S. Innocentium, ako ne pride na nedeljo, kakor tudi pri vseh mašah za umrle in pri vsakdanjih mašah razun velikonočnega časa, nadalje pri nedeljskih mašah adventa, Septuagesime, Sexagesime, Quinquagesime in Quadragesime, vrhu tega pri mašah pasijonskega časa z jedino izjemo maše Feriae V. in Coena Domini⁵⁾. O petju tega himna po vernikih, obveznem za Gregorja Velikega, uže dolgo ni več govorjenja.

(Dalje pride.)

tarju, ampak jedino v antifonarju. Sveti papež Celestin je torej s svojo zgorej omenjeno določbo, vsled katere ni smelo petje psalmov izostati pred mašo, segnil jedino po prejšnjem običaju rimske cerkve; uredil pa ga je zanesljivo še le Gregor Veliki s svojim antifonarjem, iz katerega so se sestavili Introitus, Responsorija in Offertoria.

²⁾ Innocentius III. lib. II. cap. 19 in Durandus lib. XIV. cap. 12.

³⁾ Dicitur Gloria in excelsis Deo, si episcopus fuerit tantummodo die dominica sive diebus festis. A presbyteris autem minime dicitur nisi in solo Pascha.

⁴⁾ Walfridus Strabo l. c. cap. 22. pravi: „Statutum est, ut ipse hymnus in summis festivitatibus a solis episcopis usurparetur, quod etiam in capite sacramentorum designatum videtur“.

*) „Quod non liceret sacerdoti, praeterquam in Pascha, die dominica vel in natalitiis sanctorum hunc hymnum dicere“.

*) V smislu Decretales „Consilium de celebratione missarum“ bi bil imel izostati slavospev „Gloria in excelsis“ tudi pri vseh votivnih mašah; sedaj pa se more rabiti isti po Rubricae generales

Missalis (De introitu, Kyrie eleison et Gloria in excelsis VIII. 4.) in Missa B. Mariae in Sabbato et Angelorum, drugače pa pri jako siljenih svečanih votivnih mašah, ako se ne rabijo pri njih višnjevi paramenti.

Церковь.

Prevod.

Kedar se voziš v selo, kaj pred vsem prihaja ti pred oči? — Cerkev.

Stoji ona više izmed vseh hiš, zvonik si uže dve vrsti daleč zagledal. Cerkev stoji malo dalje od vseh hiš; ni podobna nobeni hiši in je večja od vseh hiš. V nobeno hišo ne pojdó ljudje sè vse vesi, v cerkvi je pa mesto vsem: staremu in mlademu, bogatemu in ubožnemu, zdravemu in bolnemu. Vsi stojé jednako pred Gospodom.

V cerkvi sò te krstili. V cerkev te prinesò, kedar oddaš dñšo Bogu. Blizu cerkve te pokopljó. Jednoj besedo, kar-koli bi se prigodilo v tvojem življenji važnega, v vsem se udeležuje in vsem ti pomaga cerkev — in ne tebi samemu: poglej, okrog cerkve ležé otcí tvoji, dedje in pradedje. Vsi so se v cerkvi krstili, ženili se in prinašali krstit svoje otroke, vsi so tam molili, kder ti molíš.

Gotovo je, cerkev ni to, kar vsaka druga hiša. V drugò hišo ti sam ne pojdeš, v drugò te ne pusté. V drugej hiši je tvoj prijatelj, v drugej sovražnik. V cerkev božjó pa hodé vsi: znanci in neznanzi, sorodniki in nesorodniki, prijatelj in neprijatelj, in često sovražniki stojé ravno isti čas pred božjim prestolom, umiljajo se srcem in oni pozabé razžaljenja.

Prepis.

Кедар сѧ возиш в село, кѧй пред вѣм прихѧя ти пред очи? — Церкѧ.

Стои она выше измед вѣх хиш; звоник си уже двѣ верстѣ далеч загладал. Церкѧ стои мало далѣ од вѣх хиш; нѣ подобна nobenej хишѣ ин ѧ вѧча од вѣх хиш. В nobenѧ хишѧ не пойдѧ людѣ се все вesi, в церкѧи ѧ на мѣсто вѣм: старему ин младему, богатему ин uboženemu, здравему ин болнему. Вси стоѧ ѧднако пред Господом.

В церкѧи сѧ тѧ крстили. В церкѧи тѧ принеся, кедар oddaš душѧ Bogу. Близу церкѧе тѧ покопѧл. Једной бесѣдой, карколи бы сѧ пригодило в твоѣм живѣньи важнега, в вѣм сѧ удѣлѧе ин в вѣм ти помога церкѧ — ин не теби самему: поглай, окрѧг церкѧе лежѧ otcí твои, дѣдѣ ин прадѣдѣ. Вси сѧ сѧ в церкѧи крстили, женили сѧ ин принашали крстит своѧ otroke, вси сѧ там молили, кдѣр ты молиш.

Готово ѧ, церкѧ нѣ то, кар vsaka друга хиша. В другѧ хишѧ ты сам не пойдѣш, в другѧ тѧ не пуста. В другей хишѣ ѧ твой прѧтель, в другей совражѧик. В церкѧи божѧѧ на ходѧ вси: знѧнци ин незнѧнци, sorodniki ин nesorodniki, прѧтели ин непрѧтели, ин чѧсто совражѧики стоѧ равнo исти час пред божѧим престолом, умилѧѧ сѧ срцем ин они позабѧ разжѧлѧенѧ.

Лажурскій

Подлинникъ.

Когда ты въѧжаешь въ село, что прежде всего тебѣ бросается въ глаза? — Церковь.

Стоитъ она выше вѣх домовъ; колокольню ты еще версты за двѣ завидѣлъ. Церковь стоитъ поодаль отъ вѣх домовъ; ни на одинъ домъ она не похожа, и больше вѣх домовъ. Ни въ одинъ домъ не пойдутъ миряне со всего села, а въ церкви мѣсто для вѣхъ есть: и старому и малому, и богатому и бѣдному, и здоровому и больному. Вѣ равно предстоятъ предъ Господомъ.

Въ церкви тебя крестили. Въ церковь тебя принесутъ, когда отдашь душу Богу. Близко церкви тебя похоронятъ. Словомъ, что бы важнаго въ твоей жизни ни случилось, во всемъ участвуетъ, и во всемъ помогаетъ церковь, — и не тебѣ одному: посмотри, вокругъ церкви лежатъ otcы твои, дѣды и прадѣды. Вѣ они въ церкви крестились, женились, приносили крестить своихъ дѣтей; вѣ они тамъ молились, гдѣ ты молишься.

Стало-быть, церковь не то, что всякой другой домъ. Въ иной домъ ты самъ не пойдѣшь, въ иной тебя не пустятъ. Въ иномъ домѣ у тебя другъ, въ иномъ врагъ. Но въ церковь Божію вѣс входятъ: и знакомые и незнакомые, и родня и неродня, и други и недруги; и часто враги, предстоя въ одно время предъ престоломъ Божіимъ, умилѧются сердцемъ и забываютъ объ обидахъ.

Teška je — nepristranost.

Naše stoletje imenujejo radi „stoletjem narodnostij“. Poklicani in nepoklicani pisali so in pišejo o narodnih vpra-

šanjih in kulturah. Nakopičilo se je tega blaga veliko dobrega, še več pa slabega. Kakor vsako važneje vprašanje,

zlorabili so in zlorabijo tudi to mnogoštevilni pisarji — za svojo korist. Tako je nastala tudi v teh vprašanjih mala babilonska zmešnjava.

Tudi Slovanstvo se ni izognilo te zmešnjave. Jeden iz najvažnejših razlogov za to bode pač verski, posebno, kedar politika vtika vero v svoje zadeve. Čisto je naravno in neizogibno bilo, da so Slovani začeli pri svojem probujanju, sosebno v našem stoletju, ogledovati se na svoj slovanski svet, na svojo omiko in napredek. Od učenih zgodovinarjev pa do zadnjih novinarjev, od visoko omikanih do navadnih čitateljev, vsi so se zanimali kolikor-toliko za to, kak pomen ima Slovanstvo v zgodovini do sedaj. Neki pa so šli dalje ter so iz preteklosti in sedanjosti skušali ugeniti pravec bodočega slovanskega razvitja. Da razpravljamo taka vprašanja mi Slovani, naučili smo se od zapadnoevropskega sveta: sila zgodovinskega razvitja nam je vrinila tudi to razpravljanje. Za to vidimo, da se je o narodnosti najprej in največ govorilo in pisalo pri zapadnih Slovanih. Še le po tem so se začeli zanimati za to tudi vstočni Slovani.

Nastajale so razne teorije in sicer take, ki jediniijo slovanski svet, pa tudi take, ki ga cepijo. Med poslednjimi so se čuli tudi glasovi, da ima to ali drugo slovansko pleme malo slovanskega v sebi. Duchinski je kar naravnost odrekal Rusom njihovo Slovanstvo. Iskali so se, časi prav najivno, čisti Slovani, pa so jih nahajali na pr. v Poljaki, ali pa v Slovaki, gori pod visoko Tatro.

Ruski slavjanofili so posebno radi poudarjali pravoslavlje in slovansko narodnost ter tako strojili svojo teorijo za prošlost, sedanjost in bodočnost. Očitati so jim, da so preteoretični, in so to očitane nekoliko tudi zaslužili. Ruski zgodovinarji, na pr. Karamzin, Solovjev, Bestužev-Rjumin, Kostomarov, Ilovajski pa se izogibljejo po možnosti teorij, če jih ne vsiljuje zgodovina sama, kakoršna je na pr. normandska teorija. Gledé nje trdili so neki, in to večina učenjakov, da so Normani bili — Normani, ne Slovani. Našli so se pa tudi taki, ki so skušali dokazati, da je v tej normanski družini bilo največ Slovanov.

Noben resen človek pa ni trdil in ne trdi, da so, na pr. Rusi jedini pravi Slovani. Saj je narodopisje uže davno dokazalo, da čistih plemen, t. j. takih, ki ne bi bila pomešana z drugimi, v obče pri nas ni, pa jih najbrže v obče nikjer ne nahajamo. Dokazalo se je pa tudi, da so mešani narodi v obče bolj energični in sposobnejši za kulturno življenje. Ne bila bi torej nikaka prednost, ako bi se dalo ustanoviti, da je kako pleme res čisto, t. j. po mogočnosti čisto. Saj vemo, da so, na pr. severno-amerikanski Indijanci odkar jih poznamo, res čuvali svojo plemensko čistost. Ali kaj vidimo? Da v svoji čistosti — propadajo. Vidimo pa tudi v slovanskem svetu, da ravno plemena, ki se hvalijo, da so najbolj čista, imajo manj energije, nego bi si je želeli, da pa nasprotno ravno očito pomešana plemena razvijajo veliko energijo. Zgodovinsko življenje raznih slovanskih plemen

pa je teklo jako različno; vsako je izkusilo na sebi več ali manj — vpliv tujih narodov, tujih kultur. Ni ga resno mislečega, da bi na pr. trdil, da se Rusi niso razvijali pod tujimi vplivi. Vsi pa priznavajo, na pr. da je krščanstvo in po tem vstočno krščanstvo mogočno vplivalo na narodni razvoj, da je potem pa tudi preko Poljske in Kijeva mogočno vplivala srednjeveška sholastika na „otrpneli bizantizem“ in probujala duhovno življenje. Zapad s svojim vsestranskim razvitjem vplival je brez dvojbe uže davno, davno pred Petrom Velikim na rusko življenje. Tega ne kanika nikdo. Če pa ne odobrujejo nasilne Petrove reforme, kakor se je vršila, dokazuje sama zgodovina, da ono odcepljenje vrhnih slojev, činovnikov, vojaštva in plemstva od narodnih mas ni bilo dobrodejno ter je zakrivilo mnogo zla v Rusiji, kakor je to bilo in biva tudi pri drugih Slovanih v podobnem slučaju. Dokazuje nam pa tudi, da se je ta zgodovinska pogreška popravljala in se še popravlja s tem, da viši slojevi, da razumništvo v obče podaje roko narodu, narodnim masam, da se tako omogočuje organičsko razvitje celega naroda po njegovih potrebah in silah. Mogočno je vplivalo krščanstvo na ruski narod tekom celega zgodovinskega življenja, počevši od Vladimira Sv., gotovo nič ne manje, kakor na druga slovanska plemena. Ne gledé na znano in priznано, neko suhost „bizantizma“ smemo trditi in trdimo odločno, da je krščanski duh, duh evangeljskih resnic mogočno prešinjati ruske narodne mase tekom zgodovinskega življenja in rodil mnogo primerov krščanskih vrlin ravno v časih, ko so na Zapadu vihrali boji in mnogoštevilne druge strasti, ki so vse preje, nego krščanske evangeljske. S tem pa ne trdimo, da ravno v teh dobah ni bilo na Zapadu mogočnega krščanskega vpliva. Ne, bil je, in hvala Bogu, da je bil.

Skozi in skozi prešiniti se s tem vplivom pa žalibog še ni dal noben narod, in za to ne moremo očitati drugemu, da nima tega, česar tudi mi nimamo, pa tudi drugi ne. Omenili smo uže nasilni značaj Petrove reforme, ne tajimo pa ni malo, da je imela ta reforma veliko važnih, dobrih nasledkov. Ona je bila — v obče govoré — kakor kvas v ruski narodni moki: vzdigalo se je potem testo in iz njega razni mehurji, ali potem se je pekel in se peče vendar dober, kulturni kruh. Le prevelik je bil ta zapadni vpliv tedaj, ter je bil tudi naše dni, in je rodil svoje mehurje (nihilizem).

Krivo pa je, da bi bil Peter Veliki vstvaril rusko tlačanstvo: kobni „Jurjev dan“ je bil mnogo preje, kar ve dobro vsak ruski učenec iz svoje šolske knjige.

Če pa razmatramo resno in brez predsodkov kulturno slovansko življenje, moramo priznati, da so tuji vplivi povsod pri nas le prevečkrat zatirali narodno razvijanje na našo veliko škodo, in da moramo le preveč — molčati, če nam razni tuji zgodovinarji očitajo, da je v našem razvitju preveč posnemanja, mnogo premalo samostalnosti. *Te kul-*

turne samostalnosti pa v obče posebno gledé nove ruske literature in znanosti priznavajo tudi na Zapadu vendar, med Slovani, Rusom — največ.

Res pa je, da Rusi ljubijo svoje pravoslavje, ravno tako pa je tudi resnično, da molijo „za sojedinenije cerkvé“, in da je ruski narod jako toleranten proti inovercem. Pri- znavajo pa tudi, da ima rimsko-kat. cerkev v zgodovini in faktično več, recimo, univerzalnost, nego pravoslavna. Saj tega tajiti tudi ne morejo. Noben ruski državnik ali učenjak pa ni trdil, da bi se narodno načelo v slovanskem svetu tudi v političnem smislu moralo provesti. Vse to je za samo Rusijo nemožno, še bolj pa za drugi slovanski svet. Čudna pa bi bila trditev, da je zadnja rusko-turška vojska bila — verska. Ne! Turške grozote, katerih niso opisavali ruski do- piskniki, ampak tuji, najbolj angleški, pa amerikanski in tudi deloma francoski, one so probudile javno mnenje zapadne Evrope in na zadnje tudi ruskega naroda in vlade. To je za resnega človeka zgodovinski fakt.

Kar se dostaja starega, narodnega slovstva narodnih tradicij, pregovorov, pesmij i. t. d.: moramo odločno trditi, da je vsega tega blaga pri pravoslavnihih Srbih. Bolga- rih in Rusih sohranilo se odosno več, nego v zapadnem Slovanstvu. Ohranila se ni samo pesem o „полкъ Ироперъ“, nego cela dolga vrsta „bylin“ t. j. epskih pesmij, ki jih je pel ruski narod o svojem knezu Vladimiru „Krasno je solnyško“ in o drugih junakih. Te pesmi so potëm romale po široki ruski zemlji, gori do krajnega severja (Olonéc), in se tu ohranile, ko jih je bil narod uže pozabil okolo Kijeva.

Razni sborniki t. zv. tradicionalnega ruskega slovstva so bogati, da se jim učeni svet čudi, bolj nego našim zapadnim.

Bodimo resni in po možnosti nepristranski, ne priti- kajmo znanstvenim vprašanjem verske ali politične strasti ker tu trpi sama resnica, z njo pa tudi mi.

Govorili so in časi še govore o političnem, narodnem in verskem — panrusizmu. Kdo tega želi v Rusiji? Nikdo ne želi takega panrusizma, ki bi se raztezal na ostali slovanski svet izven Rusije. Vsaj mi v ruski polit. literaturi takega glasu nismo čuli. Pač pa smo čuli mnoge glasove za neob- hodnost individuvalnega*) razvitja slovanskih plemen, da bode slovanska kultura tem raznovrstnejša, bogatejša, in to tudi gledé — Poljakov.

Gledé Poljakov sledi tu opombica iz mojih spominov. Vozil sem se iz Vladimira v Moskvo in našel v kupeju dva elegantna gospoda, veselo kramljavača po francoski. Povedala sta mi, da se vozita iz Sibiri (Sibirije) v Varšavo, da sta vstaša iz l. 1863. in da se vrneti nazaj v Sibir, ko si ne- koliko ogledata svojo „krasavico“ Varšavo. Vrneta pa se, ker je Poljak osnoval si cvetočo kupčijo tam v Sibiri, Francoz pa si služi s poučevanjem mile francoščine — več nego v Varšavi. Nalila sta mi čašico izvrstnega „lafita“, in pili smo „pour la fraternité des nations“. C.

*) Iz tega ne sledi, da bi tudi Slovani ne potrebovali, jed- nako Nemcem in drugim velikim narodom, skupnih vezil učene li- terature, umetnosti itd. s posredovanjem skupnega literarnega jezika, ali pa da bi ne mogli imeti, jednako romanskim narodom, svojega skupnega cerkvenega obreda s staroslovanskim cerkvenim jezikom. Op. ured.

Ruske drobtinice.

„Высочайшее повелѣніе“ osvobodilo je sedaj okolo 200.000 Kalmykov od njihove kalmyške gospode. To je neka odprava tlake. Osvo- bojenje napreduje torej dalje proti centralni Aziji.

Čuje se, da misli ministerstvo „Путей сообщенія“ vsa viša mesta na zapadnih železnica načelno dajati ljudem ruskega rodu. Dosič so bile namreč te železnice malone izključno v poljskih rokah, če tudi imajo veliko strateško važnost.

Na finlandskih železnica je zaukazano uradnikom, da se priučé ruščini.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаха.

Priobčila so se pravila o delovanju hebrejskega kolonizacij- skega društva v Rusiji. Po teh pravilih more društvo snovati odbore ali komiteje po Rusiji za preseljevanje. Židom, ki se preselijo iz Rusije, izdajajo se brezplačna potna svedočstva.

V Abastamanu Tifliske gubernije ustrojijo v Rusiji prvi gorski astronomski observatorij. Mesto, izbrano zato, stoji 4500 čevljev nad morjem. Ta observatorij bode jako važen za nebna in podnebna opazovanja, katerih je nedostajalo iz teh krajev.

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Čitateljem. Opozarjamo posebe, da v današnji šte- vilki se je pričelo razpravljanje po-jedinih delov naše rimske liturgije, katero kaže, kakó so nastali ti deli, kakó so se ohranili, spremenili, skrčili ali pa tudi odpadli. Ome-

njamo to zaradi tega, ker je tudi širšemu občinstvu ta od- delek umevniši, nego drugi historičsko-kritični oddelki, potem pa tudi zato, ker mora vsakega izmed nas zanimati zgodo- vina pri nas običajne svete maše. Če ne gledamo na sve- čenike, poznajo tudi ti, kateri so bili na gimnaziji, liturgijo

le v sedanji obliki, ne pa njenega zgodovinskega razvoja. Sicer pa nam zatrjujejo tudi svečeniki, da kaj takega, kakor se razpravlja v našem listu, niso imeli niti oni prilike učiti se.

Mimogredé omenimo, da članek „Težka — nepristranost“ v tej št. „Sl. Sveta“ podaja kopico resnic, katere naj bi si zapomnili zlasti razni sotrudniki in somišljeniki „Rimskega Katolika“. V poslednjem se namreč dejstva slovenske zgodovine preobračajo in tolmačijo na način, da preletava človeka groza, in da se je le čuditi, kako je možno podajati take gorostasnosti izobraženim čitateljem, kakoršni so slovenski svečeniki.

I. slovenski katoliški shod v Ljubljani je sedaj predmet slovenskim listom; „katoliški“ in „konservativni“ se navdušujejo zanj; „liberalni“ pa izražajo svoje pomisleke o njem. Prvi se vedejo jako razposajeno in svaré pred liberalnimi listi in društvi, ki bi se kakor si bodi ne vнемali za shod. Mi smo nekaj doslej znanih točerk še nepoznanega celotnega programa omenili v kritičnem smislu. Vprašanje, ali je ta zares shod potreben, je sedaj brez pomena. Zasnivali pa so ga po inicijativi in po duhu novih rimskih katolikov, kakoršni so se porodili sešbno od l. 1887. naprej. Od teh privilegovanih katolikov je strogo ločiti naše stare rodoljube, kakor so umevali rodoljubje in katoliško vero. Med temi rodoljubi je še vedno tudi večina našega častitega duhovenstva. To večino slovenskih svečnikov spoštujejo naši posvetni rodoljubi ravno takó, kakor velike narodne množice. To večino zares katoliškega in jednako zares narodnega svečeništva poštevajo narod v celoti kot svojo neizogibno in pravo podporo pri svojih stremljenjih, in zato je isti narod v celoti dolžan, da podpira tudi on to častito večino. In razmere so take, da bi ta večina potrebovala ravno sedaj na kat. shodu podpore od strani posvetnega razumništva. Stvari so take, da sklepe kat. shoda bodo tolmačili takó, kakor da bi jih bila odobrila vsa duhovščina, ker ne morejo pojedinci združiti se in s kakim posebnim shodom tudi na zunaj paralizovati tega, kar sklene sedaj po privilegovanih katolikih prirejeni shod. Za to bi mi svetovali, da ne bi dopustili posvetni rodoljubi, da zmaga manjšina privilegovanih katolikov nad večino zares katoliškega svečeništva. Ni dopuščati, da bi niti v krogu duhovenstva manjšina terorizovala večino. Razposajenost, napuh in terorizem od strani manjšine pa je tak, da se razteza tudi na skupne interese slovenskega naroda. Ti skupni interesi zahtevajo brambo pred privilegovanimi teroristi. Zato je ne samo umestno, ampak celó potrebno, da se udeležijo kat. shoda poleg duhovnikov starega mišljenja tudi posvetni rodoljubi raznih pokrajin. Takó morejo na shodu zaprečiti mnogo neumestnega in celó škodljivega, a prodreti zajedno s čim, kar bi pomenjalo zares napredek v našem narodu. Udeležniki, ki ne spadajo privilegovanim rimskim katolikom, bi kaj lahko dokazali, da rabiyo samo posodo slovenske oblike za tuje zagovarjajo celó tujo obliko jezika in obreda pri shodu, v tem ko imenujejo „panslavištske razkolnike“ te,

kateri se potegujejo za obnovenje cirilometodijskega obreda in staroslovenskega jezika pri zapadnih Slovanih. Isti udeležniki bi utegnili pojasniti, kako se potrosi vsako leto na tisoče in tisoče za tujo umetnost po slovenskih božjih hramih, katera ne ogreva slovenskih src, v tem ko se do cela zanemarija umetnost, ki ugaja slovenskemu ukusu in čustvu; in da se jednako uvaja tuja glasba, tuje petje namesto takih napevov, kateri bi sezali v globino srca slovenskih vernikov. Mnogo, mnogo je takega, kar bi mogli mišljeni udeležniki zaprečiti ali vsaj protestovati proti točkam, ki so naravnost škodljive slovenski narodnosti. Ko bi bili privilegovani katoliki sami na shodu, naj bi sklepali, kar jim drago; ker pa bodo na shodu tudi taki, ki ne prisezajo na novi evangelij, primerna bi bila tolika in taka udeležba, da bi zmagal stari evangelij v smislu starih rodoljubov in tradicij cirilometodijske cerkve. Rodoljubi naj premislijo dobro stvari.

Slov. napisi v Ljubljani bodo imeli še svojo zgodovino. Stolni kapitul in pa 561 meščanov, pristnih in nepristnih Nemcev, je vložilo proti sklepu mestnega sveta o slovenskih napisih na deželno vlado protest, in dež. predsednik baron Winkler je ta sklep razveljavil z dopisom z dne 24. jul. t. l. Sklicuje se pri tem na §. 84. občinskega reda za mesto Ljubljana in na čl. 19. drž. ozn. zakonov. Občinski svet pa je vložil s sklepom dne 5. avg. t. l. pritožbo do ministerstva notranjih del.

Slovenci v Celju in drugod so se takoj zavedeli, da čl. 19. velja tudi za druga mesta s pomešanim naseljenjem. Gledé na to tudi ne velja ugovor, češ, da v Ljubljani se hočejo uničiti nemški napisi in napraviti samo slovenski; čl. 19 velja, da se izvrši ravnopravnost, kjer je izostala doslej, naj bodo razmere analogne z Ljubljanskimi ali ne, naj se razločuje prošlost ali pa sedanjost od Ljubljanskih razmer. Tudi Čehi so opozorili na Brno, kjer so pred dohodom cesarjevim postavili ulicam samo nemške napise, dasi je v Brnu toliko in več Čehov, nego v Ljubljani skupnega naseljenja, torej vsaj 6 krat toliko, nego je 5000 meščanov Ljubljanskih, všteti med Nemce. Slovani čakajo sedaj samo na končno razsodbo Ljubljanske zadeve; po tem se bodo ravnali. Ako obvelja čl. 19 nad občinsko avtonomijo, dosežejo Celje, Maribor, Gorica in druga mesta na Slovenskem in drugod prej ali poslej napise tudi v svojih jezikih.

Skupščina družbe sv. Cirila in Metoda izvršila se je 28. julija t. l. v Postojni prav sijajno. Došlo je nad 700 skupščinarjev v trg, ki je bil ves olepšan z zastavami. Pozdravil jih je pri dohodu župan g. Vičič, predsednik Čitalnice g. Ant. Ditrich, in pozdravila jih je gosposdična Vičičeva. Došli so k zborovanju iz vseh pokrajin, tudi Koroške in Istre. Predsedoval je podpredsednik g. Luka Svetec. Poudarjali so na skupščini potrebo podpor sešbno za Primorsko. Pozneje sporočimo natančno

o sedanjem stanju družbe. Omenimo, da je k banketu došel tudi c. kr. okrajni glavar marki Gozani; prvokrat se je dogodilo, da se je udeležil pri tej družbi vladni zastopnik, ki je poudarjal, da je bila ta družba vedno lojalna. Pri banketu so se oglasili razni govorniki, in so bili zanimivi govori gg. Svetca, dr. Vošnjaka, Iv. Hribarja, dež. poslanca Jankota Krsnika, koroškega poslanca Greg. Einspielerja in dež. poslanca prof. Mandića. Einspieler in Mandić sta dokazovala, da je zavračati vse druge ideje, ki se ne dostajajo narodnosti, in da vera ni v nevarnosti; Svetec pa, da naši rodoljubi niso bili nikdar proti cerkvi ali veri, pač pa so poudarjali, da je ohranitev vere našemu narodu največja dobrota in cerkev njegova najtrdnjša zaslomba. V imenitno jamo je šlo kakih 700 udeležnikov, in so tu pevski zbori prepevali ter so dobili neizbrisnih spominov.

Opazili so, da je bilo svečnikov od vseh krajev več nego s Kranjskega, a tudi to, da so v Ljubljani imeli ravno ta dan dvojce zborovanj od „konservativne“ strani. Videlo se je na skupščini v Postojni, da najskušenejši in zaslužniši rodoljubi obsojujejo razpor na Kranjskem, a obdolžujejo te, kateri slabijo narodne borbe z neumestnimi idejami.

Če ima gospoda privilegovanih katolikov nšesa nezamašena, je slišala, kaj pomenjajo taki glasovi.

Abiturijenti slovenski, učiteljski pripravniki itd. so v družbi s hrvaškimi dijaki priredili v Ljubljani veselice, ki so trajale 3 dni. Ljubljanski rodoljubi in rodoljubke in društva so jih podpirali na vse strani. Veselice so se obnesle v popolno zadovoljstvo vseh udeležnikov. Dijaštvo je pokazalo narodno mišljenje in navdušenje za ideje, katere oplemenjujejo in povzdigujejo narod.

Ferijalno društvo „Sava“ se je ustanovilo, in danes ima svoj prvi občni zbor v Ljubljani. Na čelo je dobilo vrle moči; nadejati se je vspešnega delovanja, katero se bode raztezalo po vseh pokrajnah. Dijaki imajo v obče lepe zadače o počitnicah, na podstavi novega društva pa morejo te dolžnosti izpolnjevati toliko lepše narodu na korist, sebi pa v zadoščenje in zadovoljstvo.

Slovenska obrtna družba, ki bi raztezala svoje delovanje po vsem Slovenskem, naj bi se ustanovila po nasvetu Celovškega „Mira“. Družba naj bi skrbela: 1. Nabirati po vse Slovenskem družbenike med slovenskimi obrtniki; 2. izdajati časopis in ga vsem družabnikom pošiljati brezplačno; 3. pospeševati in podpirati ustanove obrtnih šol; 4. ustanoviti osrednjo blagajnico in in ustanoviti podružnice po vseh znatnejših krajih; 5. podpirati pomočnike, ki želé postati samostalni, in pri-skrbeti jim bivališče, kjer bi kazalo, da se morejo preživiti, 6. posredovati pri sprejemu učencev in pomočnikov. Letnina bi znašala 50 kr. za pomočnike, 1 gld.

za male samostalne obrtnike in 2 gl. za velike obrtnike. Dobra misel, katero podpira v posebnem članku tudi „Slov. Narod“.

Gimnazija niža v Ljubljani je jedina, na kateri se poučuje z večine na slovenskem učnem jeziku. Prvo izvestje so priobčili letos o tej gimnaziji, kjubu temu pa je pisano nemški, in to proti izrecnim določbam ministerskih naredeb. Tolika je poslušnost na Slovenskem; naši profesorji v obče niti ne vedó, kje imajo svobodno, in kje vezano roko.

Družba sv. Mohora, najpohlevniša družba svoje vrste na svetu, je v očeh židovskih izdajnikov in lažnih liberalnih nemških in italijanskih listov uže „panslavistiška“, to pa za to, ker ima nekoliko naročnikov tudi v Italiji med rezijanskimi, pred 1866 še avstrijskimi Slovenci. Če ni tako pačenje resnice evropski škandal, kateri se more porajati jedino še v šovinistiških in pa židovskih za stotisočake delujočih novin, potem ne vemo več, kaj se more še sploh imenovati škandal. Minister dr. Steinbach je obžaloval, da je v Avstro-Ogerski tako novinarstvo, in je pristavil, da bi bilo uže kedaj bolje za avstro-ogerske narode in državne interese, ako bi publicistika bila poštenjša, nego je. Njegova graja zadeva gotovo novine omenjene vrste, a osrednje vlade imajo moči in priliko, da bi se spremenil tiskovni zakon, torej tudi v smislu, da bi prišlo več poštenosti v avstrijske novine.

Mi pa pozivljamo pristojne gosposke, naj si same napravijo sodbo o vsebini knjig družbe sv. Mohora, in ne bojimo se njene sodbe, katera se bode glasila, da šovinistiške novine lažejo najgrše laži o naši družbi sv. Mohora.

Uže samo iz takega ovađuštva je razsoditi podlost novin, proti katerim se morajo dan na dan boriti slovenske narodnosti, in je le žalostno, da jako nevspešno. Gospoda, ki sedi v odseku za spremembo tiskovnega zakona, naj gleda, da se ta zakon zares popravi tudi za ta del.

b) Ostali slovanski svet.

Delegacije se skličejo to pot v Budapešt koncem meseca septembra; vé se uže tudi, da bode vojno ministerstvo zahtevalo kakih 5 milijonov več, nego lani.

Slavnost Komenskega bode 24. t. m. v Ogerskem Brodu. Postavijo mu namreč lep spomenik. Udeleži se slavnosti mnogo društev in naroda.

Gališki Rusi. Fonetiški pravopis hočejo po vsej sili uvesti v osnovnih šolah galiških Rusov. Po tem pravopisu se bode pisala n. pr. ruska beseda četyre na 4 načine: Četiri, čitiri, čotiri, čoteri. Rusi gališki se sedaj trudijo, da bi zasnovali društva „na ohranjenje samouprave in čistote vstojnega obreda ruske cerkve v Galiciji“, potem „rusko šolsko društvo“. Narod spoznava, da se more le tako rešiti nasproti

agitacijam za uničenje starega cerkvenega obreda, za pokvarjenje pravopisa in jezika.

Črna Gora je sklenila trgovsko pogodbo s Srbijo. V Pragi se je na podstavi lani nabranega zneska 3000 gld. ustanovilo društvo, katero ima namen podpirati Črnogorce, ki bi prišli učiti se v dežele česke krone. Podpora se bode odmerjala zlasti učencem na kmetijskih šolah.

V Drptu se letos do cela izvrši uvedanje ruščine na vseučilišču, in se takó odstranijo dosedanje nenaravne razmere. Slavni učenjak Budilovič je za ta zavod letos izvoljen rector magnificus.

Jugoslovansko akademijo, kakor so namignili po časopisju nemškem, potem nekako priznali bivše posvetovanje o tem, spravila bi madjarska vlada rada pod svojo oblast. Menda jej ne ugaja, da delujejo tu učenjaki, ki ne marajo prikrivati in pačiti listin ter s tem pristranski kovati zgodovine, kakor delajo tu pa tam zgodovinarji na Nemškem in tudi drugod. Raziskovanje dejstev človeštva in prirode moralo bi se vršiti nezavisno od vladnih vplivov, in bi morale tudi učene akademije ravnati se potem. Ker se to ne godi v obče, izgubile so pri pravih raziskovalcih ravno akademije že zdavna na svojem imenu in slavi. Saj vedó, da tu vlada protekcija, da se pogostoma izbirajo v člene učene sile nižih stopinj, potem pristaši posebnih vladnih sistemov in strank. Jugoslovanska akademija pa doslej ni nosila takih madežev na sebi, in to menda madjarsko stranko mrzi. Mi v interesu slovanske znanosti in sosebnosti objektivnosti zgodovinskega raziskovanja želimo, da bi ostala vsaj jugoslovanska akademija nezavisna od madjarske protekcije, kakor doslej, in želimo njenim zaslužnim zgodovinskim raziskovalcem dolgega življenja, da bi nam mogli razslediti najvažnejše listine in tako oteti jih pačenju onega napravljena, katero uničuje in pači historijske dokumente sosebnosti zaradi tega, ker svedoči ugodno o prošlosti slovanskih narodov.

Dodajemo, da je v „Obzoru“ pristojno pero dokazalo o nezakonitosti namere, da bi se spravila jugoslovanska akademija v kakoršno si bode zavisnost, tu od madjarske vlade. V pogovoru s francoskim publicistom je biskup Strossmayer sam omenil, da se mu zdi neosnovana govorica o taki nameri in njeno izvršenje zajedno nemožna, ker bi bila protizakonita. Ko bi se pa vendar zgodilo kaj takega, apeloval bi on na civilizovani svet in protestoval proti takemu barbarskemu činu pri drugih akademijah cele Evrope. Ta izjava utegne vplivati vsaj začasno, da akademija jugoslovanska ostane še nadalje nezavisna.

Nemški cesar Viljem je porabil vroče dneve za običajno potovanje na sever in zapad, proti Skandinaviji in Angliji. Ondi je prišel v dotiko s kraljem, tu pa s kraljico. On na tistem pripravljala zaveznike med malimi državami, kakoršne so švedska in norveška, holandska in belgiška; v Angliji pa je skušal najbrže vplivati, da bi ostala ona v politiki na zunaj pri starem, to je v

prijaznih odnošajih k trozvezi. Zbala se je tudi Nemčija, da bi je Gladstone ne zasukal drugače v zunanji politiki. No proti njemu delajo zagovorniki trozveze tudi s tem, da črnijo Rusijo, da bi ga tako toliko laže ostrasil pred to državo.

V Zagrebu se je otvoril dež. sabor; a mrtev je, ker nima več nikake opozicije; vlada sklepa, kakor hoče, samo s svojimi pristaši. Trdijo, da vlada se uže sama boji takega soglasja, zato da hoče vstvariti nedolžno „umetno“ opozicijo; vse je možno tam, kjer gospoduje madjarska gospodovalna stranka.

V Zagrebu se vrše sedaj tudi volitve v mestni zbor; toda terorizem je nezaslišan. Listi se konfiskujejo od dne do dne; polovina njih predalov nam dohaja belih.

Madjarska vlada, kakor dokazuje njena opozicija, je potrosila pri zadnjih volitvah okoli jednega milijona; zaradi tega so prestavili celo nekaj poštnih uradnikov, ker menijo, da bi bili ovadili vlado na podstavi denarnih pošiljatev.

Narodopisna razstava, ki bode 1894. v Pragi, vzbuja narod takó, da na pr. po Moravskem prirejajo po okrajih take razstave; narod vidi takó po malem, takega obraza bode glavna razstava. S tem se pa širi spoznanje o narodnih svojstvih in se krepi z njimi pristni ukus slovanski. Slovenci pa na to stran dremlejo, in jih bode morala posebe probujati Ljubljanska obrtna šola; a skrajna potreba bi bila, da bi tudi na Slovenskem nabirali gradivo, kolikor ga je v ostankih na ženskih lepšavah, raznih krojih, tu pa tam tudi na starih stavbah.

Hrvatska mladina iz Istre, (ker ni niti jedne gimnazije slovanske tam), obiskuje gimnazijo na Reki. Tako je bilo letos ondi 105 dijakov iz Istre in Kvarnerskih otokov; a vsi so bili brez štipendij, dasi so med njimi jako siromašni. Istrski deželni odbor podaja štipendije in podpore samo italijanski šolski mladini raznih zavodov, in celó takim, ki se učé v Italiji. Na gimnaziji v Kopru je 40 ital. štipendistov. „Naša Sloga“ pristavlja: „Eto, tako se pravica kroji u Istri od strane zemaljskoga odbora. Talijanski mladič, učeći se u Italiji, dapače i italijanski pripadnik, može dobiti i dobije istarsku zemaljsku podporu ili štipendiju, ali ju nesmiye dobiti niti ju dobije hrvatski ili slovenski mladič.“

Za slovaški gimnazij na Turčanskem Svetem Martinu rodoljubi marljivo nabirajo doneske; doslej so nabrali 60.000 gold. Med ustanovniki so tudi rodoljubke.

Romunski memorandum, kateri je imela na Dunaj poslana velika deputacija izročiti cesarju, podan je bil madjarski vladi v poročenje; ta poslednja pa spomenice ni niti razpečatila ter jo je vrnila neodprto na svoje mesto. Tako Madjari poštevajo opravičene pritožbe nemadjarskih narodnostij. Člene deputacije preganjajo i nadalje, med narodom romunskim pa raste nejevolja vedno bolj. Te dni so našli plakate, v katerih se narod opominja, da naj bi po

žigal poslopja madjarska. Ali je taka politika modra, je civilizovani svet uže razsodil.

Slovaške otroke od 6—15 let še vedno jemljejo Madjari v raznarodovanje. Madjarizatorsko društvo za gorenje Ogersko pravi, da ima pripravljenih zopet mest za 1423 slovaških otrok. Posebni agenti se razpošiljajo, da popisujejo otroke za ta mesta. Madjarska civilizacija!

Ustredni Matice školska je prišla v prošlem poluletnju 73.806 gld. 69 kr., izdala pa 80.424 gld. 69 kr. Razvidno je, da so stroški sedaj večji, nego dohodki, a stroški se bodo še večali, ko se nevarnost za raznarodovanje češkega nase'jenja večja zlasti v krajih, kjer gospoduje nemški veliko-obrtni kapital. Tudi Čehi ne bodo mogli zmagovati žrtev, katere jim naklada to, da se ni izvršil zakon o narodni enakopravnosti.

Na Bolgarskem dozorevajo stvari vedno bolj do odločenja in potrebnih sprememb. Stambulov samooblastno spravlja v ječe vse svoje nasprotnike, in sedaj je ukazal celó obesiti 4 Bolgare, ne da bi se jim bilo dokazalo to, zaradi česar so jih bili postavili pred vojno sodišče. Tega postopanja se naposled nekako bojé celo ti, kateri podpirajo Stambulovo tiranstvo. Pomagajo si jedino še s tem, da ponatiskujejo falsifikacije Stambulove vlade z namenom, da bi črnili Rusijo in rešili Stambula samega. Proti barbarstvu poslednjega pa uže protestujejo društva in shodi na Francoskem, in protesti bodo sledili ne le iz Rusije, ampak tudi od drugod.

Nemška levica in osrednja vlada. Minister grof Kuenburg je dobil neobičajno rano odlikovanje tajnega svetnika. To se smatra znamenjem, da se grof Taaffe nagiblje vedno bolj k levici. V isti dokaz služi tudi to, da je sedaj ostavil bar. Pražak ministerstvo; prošnja se mu je izpolnila včeraj. Levica bi bila rada ali pa je uže dosegla, da bi Čehoslovani ne dobili Pražaku namestnika v ministerstvu. Jednako želi ali je dosegla, da po odstopu bar. Winklerja, ki pojde jeseni v pokoj, pride na njegovo mesto kak pristaš leve. Slovani sodijo, da postopanje proti Ljubljanskemu mestu in podobno postopanje proti sklepom Praškega mesta, ker se mu prepoveduje obče'vati samo v češkem jeziku, potem odstop Pražaka in Winklerja, prepovedovanje shodov na Češkem, razpust češkega društva 'Sladkovskega' v Pragi in še druga znamenja je smatrati posledicoj dogovora načelnikov nemške leveice z grofom Taaffejem pred glasovanjem o valutnih predlogah. V teh dogovorih je najbrže tudi vedenje Dunajske vlade v pogledu na Dunajske punktacije, ko hoče nadaljevati razmejevanje okrajev na Češkem. Celó pripisujejo vladi namero, da hoče češko veleposestvo razcepiti na dve stranki in vstvariti nekako srednjo stranko na korist punktacijam v smislu nemške leveice. Vse to kaže, da so slovanski zastopniki do 1890 dovoljevali žrtve pri raznih in prevažnih predlogah pre-

slepo zaupajoč, da vlada začne zaresno in pravično izvrševati narodno enakopravnost za vse narode; a kaže se tudi, da bode prenehati odločno z oportunističko politiko.

† Matija Majar.

Matija Majar Ziljski, slovenski rojak, Gorotanec, dejatelj in pisatelj, slaven po svojem mišljenju, stremljenju in delovanju, umrl je 31. julija t. l. v Pragi, kjer je na tihem živel od leta 1883. Majar je nas Slovence in Jugoslovane oživiljal z ustno in pisano besedo; bil je pozneje pri krstu družbe sv. Mohora, priobčil je mnogo del in izdajal poseben časopis. Največo zaslugo in največo slavo si je pridobil s tem, da je po svojem spoznanju stopil v kolo onih slovanskih mislilcev, pisateljev in dejateljev, kateri so dokazovali potrebo skupnega literarnega jezika za vse slovanske narode na podstavi cirilice in etimološkega pravopisa. O tem stremljenju svedočijo njegova dela, kakor: Pravila, kako izobraževati ilirsko narečje i n obče slavenski jezik (1848.); potem: Узаємни правопис славянски, to je: uza-jemna slovnica ali mluvnica slavjanska (Praha 1863-64.) On je dopuščal sedanje ali posebne pismene jezike sedanjim narodnostim slovanskim; ali to samo za domače potrebe, v tem ko je odločno zahteval rabljenje obče-slovanskega jezika za više potrebe, torej pred vsem za znanstvena dela. Vse njegovo stremljenje je bilo na take strani pravo; v teoriji je pa napravil fundamentalno napako s tem, da je hotel sestaviti umeten obče-slovanski jezik s pomočjo sedanjih narečij, da je torej prezrl neizogibno potrebo, postaviti vsakemu pismenemu, torej tudi skupnemu jeziku jedno narečje kot osnovo temu jeziku. S to napako se ve da ni mogel vspevati, da si je za svojo dobo tudi kljubu tej napaki koristil s svojimi spisi, ki so vzbujali k primerjevanju slovanskih narečij. Sicer je imel Majar prednike pri drugih Slovanih, kakor Jurja Križaniča in Jana Herkelja, ki so hoteli jednako pomagati slovanskim narodom s tem, da bi sprejeli umeten kot obče-slovanski jezik.

No Slovani bi se mogli še dandanes učiti iz nazorov in teorij Majarjevih, kakor je razvidno iz zgorej navedenih stavkov. Saj jih jenučil sprejemati cirilico, za katero so gluhi nekateri še do današnjega dne, saj je priporočal držati se, zlasti pri skupnem jeziku etimološkega pravopisanja, v tem ko jim slabo poučeni rodoljubi ali pa celó slovanski nasprotniki vsiljujejo čez mero, čez potrebo in v občo škodo fonetiško pravopisanje do skrajnosti.

Matija Majar je zapustil stalne spomine svojega nma; povečal je čast slovenskega imena med drugimi Slovani, kateri so ga spoštovali in ga tudi v literaturi

omenjajo častno. Čehi, h katerim se je preselil, in med katerimi so ga v zlati Pragi odnesli k večnemu počitku, so po vseh listih s črnimi znamenji obširno označevali Majerjevo življenje in delovanje.

Pri Slovencih si je pridobil v svoj čas tudi ljubezni, mladina je gorela zanj, ko jo je navduševal za slovansko delo. On je zaslužil med Slovenci tudi zunanji spomenik, kateri mu gotovo postavi.

Ob njegovi smrti nam je v tolažbo vest, da so shranjeni njegovi pozemeljski ostanki ravno v zlati Pragi, na primernem mestu za Slavjanina, ki je mislil in skrbel z jednako ljubeznijo za vse slovanske narode. Вѣчна ему память!

Književnost.

Vprašanja in odgovori o uravnavi vrednote. Slovenski prevod z dovoljenjem bukvarne Manz-ove na Dunaju, izdajateljice nemškega izvirnika. Gorica. Natisnil in založil Seitz. 1892. Stranic 24, cena 10 kr. Jako posrečen slovenski prevod nemške knjižice, katera prav po domače razklada novo denarno veljavo. Preprost narod zve iz nje vse, kar mu je treba vedeti. Prevod podaja novi denar takó-le: „Krone in vinarji (novčiči.) Krona bode imela 100 vinarjev. Imeli bomo naslednji novi denar. Po dvajset in deset kron v zlatu. Krone in pol krone v srebru. Po dvajset in po deset vinarjev iz niklja. Po dva in en vinar (novčič) iz bronu.“ Kar se dostaje pouka, omenjamo, da 5. vprašanje ne poučuje dobro in prav, ko pravi, da krone se imenujejo zato „zlata vrednota“, ker debel denar po 20 in po 10 kron se bode koval v zlatu, in ker vrednota dobi ime vselej po večih, ne pa po manjših denarjih. Ni tako, ampak novi denar se imenuje „zlata vrednota“, ker se jemlje zlata krona v podstavo novemu denarju; veličina denarnih komadov pa nima s tem popolnoma nič opraviti. Opomnili bi tudi ob tej priliki, da besedo vrednoto rabijo na pr. Hrvatje, ali mi se ne vjemamo s tem izrazom, ker spominja preveč na vrednost, a denarna veljava se v obče ne pokriva popolnoma z vrednostjo, mišljeno strogo narodnogospodarski, pač pa odgovarja doslej na Slovenskem rabljeni izraz „veljava“ popolnoma temu, kar izražajo Nemci z „Währung“ ali Romani z valuto. No, knjižico pa jako priporočamo rodoljubom, da jo širijo med narodom, s tem storijo dobro delo.

Poročilo k občnemu zboru „Edinosti“, političnega društva za Primorsko. Ponatis „Slovenskega Naroda“ 1892. Takó je naslov 14 strani obsežajoči knjižici, v kateri za-

nima Slovence pred vsem poročilo drž. posl. prof. Spinčiča. Želeti je, da bi se razširila med vsem slovenskim narodom; kaže na ironijo dejstev in namišljenega radikalstva pravih slovanskih zastopnikov sedanje dobe.

Stenograf. Glasilo hrvatskog stenografskog društva v Zagrebu. 2. broj II. letnika priobčuje poročilo o občnem zboru tega društva; kaže se, da se Hrvatje vedno bolj zanimajo za-nje in za njegov list. Urednik F. Magdič je poučeval na vsučilišču slušatelje v 2 oddelkih; bilo jih je vpisanih 65. Tudi preparandija je poslala svoje vzgojence učiti se. Vlada je določila 100 gld. podpore za list in ga bode podpirala tudi dalje. V listu se priobčuje hrvatska stenografija po Gabelsbergerskem sistemu; urednik Magdič ima po tem sistemu uže dolgo dogotovljen načrt slovenske stenografije; v naslednjih številkah „Sten.“ ga začne priobčevati. Mi zato ta list slovenskim naobražencem, zlasti mlajšim, posebe in toplo priporočamo. Naročnina znaša na leto 2 gld. za dijake 1 gld., pojedine št. 25 kr. in se pošilja uredništvu v Zagreb, Prilaz 3.

Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti je izdala zopet 4 knjige. Prva je CX. „Rada“, tu so razprave: Prinos k naglasu u (novoj) slovenštini. Naglas u participima. Od M. Valjavca; život i djela Ivana Kukuljevića-Sakeinskoga. Napisal T. Smičiklas.-Paljetkovanje. Od Luke Zore. (Nastavak). Cena 1 gld. 50 kr. Druga knjiga „Stari pisci hrvatski. Knjiga XIX“ obseza dodatek „Djelâ Gjona Gjora Palmotića“. C. 1.50 gld. — 3. knjiga Starine, XXV. Vsebina: „Izprave o pogonu vještica u Hrvatskoj. Priopćio akademik Ivan Tkalčić. — Izvodi za jugoslavensku povjest iz dnevnika Marina ml. Sanuda g. 1526–1533. Priopćio dr. Rački. — Prilozi za literaturu hrv. glagolskih spomenika. Priopćio prof. S. Miletić. — Spomenici Tržačkih Frankopana. — Itd. C. 2 gld. Četrta knjiga obseza Koluničev „zbornik hrvatski“, glagolski rokopis od god. 1486, znamenito delo zastran jezika. C. 2.50 gld.

Ottova Lacinà knjihovna narodni, sešit 28. in 29. nadaljuje: „Z ruzného šiku“. Vojenské novely. Napsal Pavel Albieri. Cena sešitu 10. kr., 13 sešitom 1.30 gld. Naroča se po raznih knjigarnah ali neposredno pri založništvu D. Otty v Pragi na Karlově nám. č. 34 n.

„Svetem Slovanskim“ je izšel sešit z mnogimi ilustracijami, kakor poprejšnji. To delo o Črnogori spisuje Ludovik Knba, izdajatelj „Slovanstva ve svých zpěvech“, zalaga pa odslej Edv. Beaufort, tiskarna v Pragi (Jungmannova třída 21. n. Sešit stoji s poštnino 32 kr., 12 sešitov 3.60 gld.) Omenili smo v svoj čas, da največji poznavalci Črne Gore so s priznalno kritiko priporočali to izdanje, iz katerega se morejo Slovani poučiti o državi hrabrih junakov črnogorskih.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celetoletno 3 gld. 60 kr., poluleto 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 4.

Tisk tiskarne Dolenc. — Izdajatelj, lastnik in urednik Fran Podgornik.